

PRIKAZ KNJIGE - Robert B. Bruce et al. *Fighting Techniques of the Napoleonic Age 1792-1815: Equipment, Combat, Skills and Tactics*

Silvio Činć

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

scinc@hrstud.hr

Prikaz knjige

Primljeno: 31. 8. 2022.

Prihvaćeno: 24. 9. 2022.

Ova knjiga, objavljena 2008. godine, obuhvaća razvoj vojne taktike i naoružanja te njihovu implementaciju u kontekstu sukoba od 1792. do 1815. godine. Djelo je nastalo kao plod suradnje stručnjaka koji su specijalizirani za proučavanje europske vojne povijesti 18. i 19. st. Prikladno je spomenuti Roberta B. Brucea, bivšeg profesora vojne povijesti u SAD-u, Michaela F. Pavkovića, stručnjaka za vojno pomorstvo i Napoleonske ratove te Fredericka Schneida koji su svojom stručnošću i znanjem uz pomoć nekoliko drugih autora producirali ovu knjigu.

Obujam knjige iznosi 252 stranice, a podijeljena je na 5 poglavlja. To su redom *The Role of Infantry, Mounted Warfare, Command and Control, Artillery and Siege Warfare* i *Naval Warfare*. Na samom se kraju knjige nalazi popis literature (*Select Bibliography*, izvori ilustracija koji se pojavljuju u knjizi te indeks.

Sadržaj

Prvo se poglavlje, *The Role of Infantry*, bavi promjenama u pješačkim postrojbama od 1792. do 1815. te služi kao svojevrsni uvod u sadržaj knjige. Francuska je revolucija, osim one u građanskom smislu, označila prekretnicu i u načinu ratovanja. Postepeno se preustrojavala vojska, mijenjala dinamika ratovanja, razvijale vojne teorije, a stare su vojne formacije zbog svoje neučinkovitosti zamijenjene novima. Francuska je vojska u trenutku izbijanja revolucije bila u velikim problemima zbog lošeg unutarnjeg ustroja s ograničenim mogućnostima napredovanja. Raspolagala je s oko 180 tisuća vojnika dok je ranije u 18. st. ta brojka iznosila gotovo 300 tisuća. Do 1793. mobiliziran je velik broj ljudi, no bilo je potrebno promijeniti postojeće stanje na te-

renu. Francusko je pješaštvo podijeljeno u manje divizije ojačane na bokovima, a njihovo je djelovanje na bojnem pratila aktivna potpora napredne konjice i topništva. Manje su formacije omogućile bolju komunikaciju na bojištu, dinamiku i fleksibilnost te su zbog toga ubrzo postale popularne. Motiviran uspješnim preustrojem pješaštva, Napoleon je odlučio modernizirati i ostale grane francuske vojske. Njegovi su protivnici, zateknuti spremnošću i profesionalnošću novoustrojene vojske, i sami inicirali modernizaciju svojih vojski uvodeći taktike i formacije koje su postale temelj vojnog djelovanja kasnije tijekom 19. st.

U drugom se poglavlju, *Mounted Warfare*, predstavlja razvoj konjice u europskim vojskama od 1792. do 1815. Iako se konjica u 18. stoljeću smatrala bitnom udarnom snagom europskih vojski, u njene su redove najčešće ulazili bogati aristokrati koji su materijalnim sredstvima mogli financirati opstanak konjičkih jedinica. Tek ju je Napoleon nakon završetka Francuske revolucije pretvorio u najmoderniju konjicu u Europi. Povezao ju je s ostalim dijelovima vojske i tvorila je manje strukture funkcionalne na bojnem polju. Bez obzira na to što je francuska konjica bila najkvalitetnija u Europi, njeni su protivnici također imali specijalizirane jedinice pripremljenu za sukobe s njom. Zapovjedništvo je nad konjicom Napoleon povjerio maršalu Joachimu Muratu, koji je u potpunosti iskoristio njezin potencijal u borbama. U ranim je fazama napoleonskih ratova konjica na bojištu djelovala u kombinaciji s pješaštvom i topništvom u zbitim i krutim formacijama, no ubrzo je počela izvoditi samostalne zadaće koje su se sastojale od pregleda terena i dobavljanja informacija. Zbog njene razorne snage u završnim fazama gotovo svakog sukoba, Napoleon ju je koristio kao odlučujući element u bitkama, shvaćajući psihološki efekt konjičkog proboja i razbijanja protivničkih redova. Zahvaljujući Napoleonovom vojnom geniju u kombinaciji s novim vojnim doktrinama, konjici se omogućila dinamičnost te je dobila velika uloga u sukobima Napoleonskih ratova. Upravo su u to vrijeme njene strukture i udarna moć bili na vrhuncu, no zbog ubrzanog razvoja naoružanja njena razorna moć počela je opadati.

U trećem su poglavlju, *Command and Control*, opisane promjene unutarnjeg ustroja vodećih europskih vojnih sila. U vojskama sedamnaestog i osamnaestog stoljeća postojale su grane rezervirane isključivo za najbogatiju aristokraciju, ali je zbog smanjenja njihovog broja tijekom Francuske revolucije vojnicima omogućeno brže napredovanje u redo-

vima vojske. U to se doba znatno promijenila njezina struktura te se s tradicionalnog postupno prešlo na divizionalni sustav čija je temeljna zadaća bila povećati mobilnost postrojbi na terenu. Za razliku od tradicionalnog, koji je vojsku smatrao jednom velikom strukturom, divizionalni je sustav počeo kombinirati postrojbe iz različitih redova vojske, tvoreći manje i raznovrsnije postrojbe kojima je bilo lakše upravljati na terenu te im odrediti opseg djelovanja. Ta se promjena pokazala uspješnom nakon pobjede kod Fleurusa 1794. godine te se krenulo u daljnji preustroj postojećih divizija. Francuska je vojska podijeljena na veći broj vojnih garnizona, manjih jedinica koje su mobilnije, dinamičnije i logistički lakše za održavanje. Svaka je jedinica bila upotpunjena topništvom i konjicom, a koji su svi bili međusobno povezani, o čemu je bilo riječi u prijašnjem poglavlju. Ove su promjene Francuzima omogućile velike pobjede i osigurale njihovu nadmoć nad ostalim silama protufrancuske koalicije, čije reforme nisu bile uspješne u tolikoj mjeri. Saveznici su ipak dobro proučili francusku taktiku te iz svojih poraza naučili kako pravilno koordinirati svoje snage na terenu, što je uvjetovalo njihove kasnije koordinirane uspjehe u protunapoleonskom djelovanju poput bitki kod Leipziga i Waterlooa.

Četvrto je poglavlje, *Artillery and Siege Warfare*, koncentrirano na evoluciju topništva u europskim vojskama. Mnogi su vojni velikani već od ranijih vremena shvaćali važnost upotrebe topništva kao važnog elementa uspješnog ratovanja. U drugoj se polovici 18. st. u Francuskoj pojavila težnja za modernizacijom topništva, a uvedeni su i noviteti poput modernih vrsta topova kao i promjene u njihovom promjeru i težini, sukladno novim vojnim doktrinama i filozofijama koje su se usavršavale gotovo svakodnevno. Ove su promjene poznatije pod nazivom Gribeauvalov sustav, a predstavljale su kompoziciju najmodernijeg i najučinkovitijeg topničkog sustava u Europi. Smanjen je prag tolerancije na tvorničke pogreške prilikom proizvodnje topovskih dijelova te su se izrađivali topovi izvrsne kvalitete. Savezničko je topništvo također moglo parirati francuskom, barem u tehničkom aspektu, u čemu su se posebno isticala pruska topnička jedinice. Ono što je francusko topništvo činilo boljim od savezničkog bila je upotreba kvalitetnog kadra i činovništva, odnosno novog načina ratovanja i vojne taktike, kao i kvaliteta proizvedenih dijelova i visok moral. Ostale su vojske onodobne Europe imale problema s motivacijom, moralom i koordinacijom, a često je znala zakazati i logistička komponenta. Topništvo se u ranim

fazama Napoleonskih ratova koristilo kao statičan element čiji je cilj bio napad na pješачke postrojbe, ali ubrzo se shvatio njegov potencijal i mogućnost utjecaja na stanje na bojištu. Francuzi su imali iskustva i u obrani protiv topništva jer su u nekoliko prilika uspješno odbili neprijateljsko topništvo tijekom opsade francuskih utvrda.

Posljednje je poglavlje, *Naval Warfare*, posvećeno europskim mornaricama u razdoblju Napoleonskih ratova. Daleko najbolja mornarica toga vremena bila je britanska. Kvalitetno naoružani brodovi, profesionalni kadar te kontinuirano usavršavanje posada i navigacijsko-komunikacijskih sustava osigurali su njenu superiornost. Osvajanjima nakon Francuske revolucije, Napoleon je došao u posjed velikog broja plovila pokorenih stranih sila te je svoju flotu nadopunio španjolskim, venecijanskim, danskim i nizozemskim brodovima koje je bilo potrebno pravilno uklopiti u postojeću, ali nedovoljno dobro organiziranu mornaricu. Britanci su upotrebljavali taktiku okomitog razbijanja protivničkih linija plovidbe kako bi prekinuli komunikaciju i dezorijentali neprijateljsku silu. Na ovaj su način pod vodstvom Horatia Nelsona osigurali pobjede kod Abukira 1798. i Trafalgara 1805. godine, a osim u Egiptu, bili su angažirani u sukobima s Amerikancima u Sjevernoj Americi. Napoleon je, svjestan nadmoći britanske mornarice, povukao velik broj brodova iz europskih voda te svoje aktivnosti počeo planirati u Indijskom oceanu. U mornaricama ovog razdoblja nema značajnijih tehnoloških promjena kao u kopnenoj vojsci, no to se ubrzo promijenilo dolaskom tehnoloških noviteta u 19. st.

Zaključak

Značaj knjige u modernoj historiografiji nedvojbeno je potrebno detaljnije spomenuti. U europskoj povijesti Napoleonski ratovi predstavljaju značajan niz događaja kako u političkom, tako i u vojnom smislu. Način funkcioniranja vojski i njihova pretvorba u strukture koje su se sastojale od specijaliziranih jedinica s unaprijed određenim zadaćama i načinom djelovanja najintenzivnija je upravo u posljednjim fazama Francuske revolucije i dolaskom Napoleona u poziciju moći. Iako je specijalizacija vojnih jedinica prisutna od samih početaka aktivnog korištenja vojske u povijesti čovječanstva, one su se u povijesti gledale kao velike strukture te se sukladno tome bila razvijala i vojna doktrina. Tek su Grci i Rimljani shvatili potencijal bolje koordiniranih

manjih struktura na bojnopolju. Sredinom 18. st., kako zbog prirode vremena, tako i zbog prijašnjih sukoba (Rat za španjolsko naslijeđe 1701.-1714., Rat za austrijsko naslijeđe 1740.-1748., Sedmogodišnji rat 1756.-1763.), među francuskim vojnim teoretičarima oživjela je ideja o restrukturiranju i potpunoj reformaciji francuske vojske.

Autori se u uvodnim segmentima knjige ukratko dotiču struktura i vojne doktrine europskih vojski, problema vojnih struktura te razvoja filozofije i vojne doktrine u francuskim redovima. Nadalje, ukratko objašnjavaju kako je cilj ovih pothvata bio unaprijediti tadašnju tradicionalnu vojsku organiziranu sukladno *ancien régimeu*. Izoliranjem i komentiranjem francuskih vojnih teoretičara 18. st., poput Guiberta i njegovog djela *Règlement du 1er Août 1791.*, koje predstavlja temelj rekonstrukcije francuske vojske, autori postavljaju temelje daljnjeg sadržaja knjige. On svojevrsno predstavlja zanimljiv pristup istraživanju vojne povijesti i njezinog prikaza na moderan i pristupačan način.

Na zanimljiv je način odlučeno uobličiti kompleksan sadržaj i tematiku te ih prilagoditi svim zainteresiranim čitateljima neovisno o njihovom predznanju o predstavljenoj temi. Tekst je pisan engleskim jezikom obogaćenim ponekim stručnim izrazima, što prosječnom čitatelju ne bi trebalo predstavljati problem s obzirom na druge dopune kojima su autori odlučili obogatiti knjigu. U to ulaze detaljne i bogate ilustracije i prikazi pripadnika grana različitih europskih vojski u svim fazama napoleonskih ratova. Na isti je način prikazana evolucija vojnog naoružanja i različitih dijelova opreme sukladno stvarnim nalazima i zapisima.

Nadalje, iako je ova knjiga uobličena tako da upozna čitatelja s temeljnim informacijama i dinamikom Napoleonskih ratova, njena je glavna zadaća fokusirana na stručan prikaz razvoja vojne taktike i promjena u vojskama Napoleonskih ratova te je tome posvećen najveći prostor u knjizi. Kvalitetan dio bez sumnje predstavljaju kompleksni prikazi struktura vojnih redova i taktike na bojnopolju. Iako zastupljene u manjem broju, ove grafike predstavljaju svojevrsan prijelaz u drugu, profesionalniju domenu knjige, iz koje čak i upućeni čitatelji mogu upotpuniti svoje znanje o ovoj tematici.

Daleko najkvalitetniji i najkompleksniji dio knjige predstavljaju mapirani prikazi najpoznatijih bitaka napoleonskih ratova (Bitka kod Rivolija, Bitka kod Auerstädta, Bitka kod Maide, Bitka kod Waterlooa, Bitka kod Eylaua, Bitka kod Somosierre, Bitka kod Borodina, Bitka kod

Quatre Brasa, Bitka kod Fleurusa, Bitka kod Austerlitz, Bitka kod Wagrama, Bitka kod Leipziga, Bitka kod Friedlanda, Bitka kod Lützena, Bitka kod Bajadoza, Opsada Hamburga, Bitka kod Abukira, Bitka kod Trafalgara, Bitka kod Reuniona, Bitka kod jezera Erie. Time se značajno dobiva na kvaliteti sadržaja te upravo ovaj segment predstavlja najbolje prikazani dio ove knjige. Grafikama bitaka koji su popraćeni komentarima o detaljima poput vremenskih uvjeta, terena, informacijama o naoružanju i strukturi vojnih jedinica kojima se ukazuje na njihov napredak i evoluciju, ova je knjiga kvalitetno upotpunila tekstualni sadržaj i zaokružila u uvodu predstavljenu problematiku.

Iako objavljena 2008. godine, prikazom opširne tematike u nekoliko slojeva, istovremeno namijenjene široj, ali i bolje upućenoj publici, ova knjiga unatoč dinamičnim mijenama moderne historiografije predstavlja značajan doprinos proučavanju razdoblja Napoleonskih ratova. Zamjerku autorima bilo bi moguće uputiti tek na suženi izbor bazne literature koja se koristila za pisanje ove knjige, čija bi kvaliteta bila neupitno bolja ako bi se njezin sadržaj proširio još ponekim publiciranim izdanjem. Zaključno, ova knjiga predstavlja kvalitetno štivo kako za produkciju bilo kakvog stručnog rada vezanog uz temu vojne povijesti i tehnologije napoleonskih ratova, tako i za shvaćanje osnovnog konteksta i fluidnosti razvoja vojne taktike i doktrine prikazanog vremenskog perioda.